

"hem" till vårt tillfälliga logi i som-marnatten.

Men resans höjdpunkt blev ändå besöket vid våra förfäders boplatser. För oss som tillhör släkten Utas betyder det den del av byn Röicks som är belägen längst ut mot havet, och som under svensktiden kallades Utanbyn.

Vi hade följt hjulspåren längs den låga, enbusklädda åsen tills den efter ett par kilometer övergick till en udde ut i Östersjön. Längs vägen låg vid slutet av 1700-talet byn Röicks med hela 80 gårdar, idag återstår endast några enstaka. Av Utanbyn finns inga byggnadsrester eller grunder kvar. Bara hjulspåren på grusåsen och enstaka stenrader, markerande ägo gränserna på den forna, numera igenbuskade åkermarken, som sluttar ned mot viken i söder. På andra sidan viken resterna av herrgården Hohenholm inbäddad i ymnig grönska, där de svenska godsherrarna, som med grymma metoder försökte förmå våra förfäder att överge sina gamla privilegier och göra dagsverken för godset, en gång residerade. Långt borta i söder syns också Röicks vita kyrka med sin röda tornhuv över vikens vatten. Norr om udden ytterligare en grund vik, där byns fiskarstugor en gång var placerade. En vrakspilla från en gammal båt på stranden påminner om det fruktade Näckmansgrundet ett par kilometer

rakt ut i Östersjön, kanske en gång anledningen till den svenska bosättningen på platsen: en välvilligt inställd strandbefolkning måste ha varit viktig för skeppen från andra sidan Östersjön när man råkade i sjönöd eller måste söka nödhavn på den här långgrundna och farliga kusten vid mynningen till Finska viken.

Vi nyper oss i armen för att förvissa oss om att vi verkligen är här, tar av strumpor och skor och vadar ut ett stycke i vattnet från den steniga stranden. Vattnet svalkar skönt efter den långa promenaden i sommarvärmen. Ett åskväder färgar himlen dramatiskt blåsvart borta över Hohenholm-udden, men på oss lyser julisolen. Vi är vid resans mål, efter 219 år är vi alltså tillbaka vid ursprunget, vi fyra medlemmar av Utas-släkten från Gotland och Gammalsvenskby: Oskar, Birgitta, Lisbeth och jag. Och så Jörgen förstås som följt med och visat vägen. För oss kommer den dagens upplevelser att bli ett minne för livet.

En annan upplevelse av annat men nästan lika oförglömligt slag blev besöket i hembygdmuseet i Kassari på öns sydsida. Museichefen, Urmas Selirand, gav oss - förtjänstfullt assisterad av Jörgen - en makalös guidning av museets samlingar. Urmas'

berättelse om en vargs liv och hädanfärd på Dagö omkring 1980 lockade till sådana skratt bland åhörarna att deras sammanlagda livstid bör ha ökat med minst ett par hundra år. Vargen - kanske var det svenskbybornas förfäders frihetshjälte från 1600-talet, Kitas-Irja, i sin enligt sägnen slutliga gestalt? - mötte sitt öde en februaridag 1982 när han stötte på en av ortens jägare. Enligt Urmas var dennes främsta merit att han under en rävjakt istället för det avsedda villebrådet skjutit en vit häst, nog så lätt att ta miste på i jaktens upphetsning.

Jägaren mötte vargen en vintermorgon när han var på väg till arbetet då han av föklarliga skäl inte var utrustad med något skjutvapen, men han fann på råd. Med hög röst sa han åt vargen att vänta på stigen medan han gick hem och hämtade bössan! När han kom tillbaka stod vargen naturligtvis snällt kvar på samma plats, såsom den bälde jägaren befallt, och hans saga var all. Vargen, åldersstigen och tandlös, lades på blomsterprydd lit-de-parade och sörjdes av så gott som allt jaktdugligt manfolk på ön. De angenäma vinterjakterna på varg under det dryga decennium som den funnits på ön var därmed ett minne blott. Jakten brukade organiseras så, att när vargspår iaktogs i norr bedrevs jakten med stor intensitet och en myckenhet

av trevlig samvaro på öns södra del och tvärtom. Någon varg såg man aldrig till under dessa vinterjakter, men det kompensades mer än väl av det angenäma jaktlivet. Vargens hädanfärd gjorde för alltid slut på detta, den står nu uppstoppad i en glasmonter i hembygdmuseet och låter sig knappast jagas mer.

Den sista kvällen på Dagö tillbringade huvuddelen av resans deltagare i Käina på öns sydsida, där en folkdansfestival anordnats som ett led i de hemkomstdagar för dagöbor i förskingringen, vilka gick av stapeln samma vecka som vi var där. Dansarna uppträdde i sina färggranna folkdräkter med en spegelblank östersjö som fond. Själv gick jag miste om detta storslagna skådespel, men jag fick full kompensatin av Urmas och hans familj i deras "sommarslott" i Jausa någon mil därifrån.

Gästfriheten hos våra värdar får vi svårt att återgälda, men vi hoppas att utvecklingen på vår grannö i Östersjön skall bli sådan att vi i framtiden fritt och enkelt kan besöka varandra. Vi som var där i somras återvänder gärna till Dagö. Redan nästa sommar kommer en liknande resa för svenskbybor och andra intresserade att anordnas. Förhoppningsvis blir den lika fylld av minnesvärda händelser som vår resa sommaren 1990.

Rågövikens Dagar

Till juli 1991 planeras Rågövikens Dagar. Initiativet har tagits av prästen i St. Mattias, Jutta Siirak och styrelseledamoten i Samfundet För Estlandssvensk Kultur, Toomas Lilienberg.

Dagarna tillägnas trakten runt Rågövik, Mattias-Korkis-Vippal samt även Rågöarna (i den mån dessa kan bli tillgängliga för besök). Arrangemanget förläggs till veckoslutet 25-28 juli 1991, torsdag - söndag. I dagarna ingår kyrkogårdsdag (kalmistupäev) på traktens kyrkogårdar och en högtidlig gudstjänst i St. Mattias kyrka. Dessutom är det föreslaget att gäster och ortsbor skall ges möjlighet till en gemensam samvaro någon av kvällarna.

De som tänker delta uppmanas att sända en intresseanmälan före den 1 februari 1991 till nedan angivna kontaktpersoner, som även tillhandahåller blanketter och information.

Kontaktpersonerna är:

Arnold Lindgren, Bamängsgatan 30, 116 41 Stockholm.
Tel: 08-43 15 76

Lembit Pella, Bäckvägen 16 D, 645 44 Strängnäs.
Tel: 0152-109 58

Rita Norrman, Åbygatan 6, 692 73 Kumla.
Tel: 019-731 35